

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

2026 m. sausio 29 d., Nr. 26–01OAR

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai

Kopija

*Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų
ministerijai*

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

DĖL SIŪLYMO SURENGTI PASITARIMĄ DĖL KOMPENSACIJŲ UŽ SAUGOMOSE TERITORIJOSE NUSTATYTUS VEIKLOS APRIBOJIMUS APSKAIČIAVIMO IR IŠMOKĖJIMO TVARKOS APRAŠO PROJEKTO (REG. NR. 25–8738(5))

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) šiuo raštu siekia atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2026 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti pateiktą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Kompensacijų už įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą nustatytus veiklos apribojimus apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarkos patvirtinimo“ projektą (Reg. Nr. 25–8738(5)) (toliau – Projektas). Šiuo Projektu siūloma viename teisės akte išdėstyti visus kompensacijų už įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą nustatytus veiklos apribojimus atvejus, ir, be kita ko, visas minėtas kompensacijas iš anksto traktuoti kaip valstybės pagalbą, taikant de minimis režimą (t. y. apribojant per 3 metus galimą gauti lėšų sumą, priskiriant ją valstybės pagalbai).

Mūsų vertinimu, tokia kryptis reikštų esminį kompensacijos teisinės prigimties iškreipimą: kompensacija nėra parama ar paskata, aptariamam atveju t. y. valstybės konstitucinių įsipareigojimų vykdymas.

Akcentuotina, kad pagal turinį kompensacija yra skirta padengti nuostolius (ar jų dalį), patiriamus dėl taikomų veiklos apribojimų. Vadinasi, kompensacija iš esmės yra nuostolių atlyginimas. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.251 straipsnio 1 dalis įtvirtina principą, kad nuostoliai turi būti atlyginami visiškai, išskyrus atvejus, kai įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę. Šiuo atveju įstatymas nenumato nei ribotos kompensavimo apimtys, nei kompensacijų siejimo su valstybės pagalbos režimu, todėl kompensacijos ribojimas de minimis „lubomis“ kelia pagrįstų teisinių abejonių.

Valstybės pagalbos kriterijai negali būti preziumuojami „dėl visa ko“. Ypač abejotinas yra pasirinktas metodas – kompensacijas kvalifikuoti kaip valstybės pagalbą preziumuojant iš anksto, dar nesikreipus ir negavus Europos Komisijos vertinimo, ir tai daryti ne konkrečiu atveju, o sistemiškai visam kompensacijų mechanizmui. Mūsų vertinimu, toks sprendimas: (I) nėra teisiškai būtinas ir nėra sistemiškai pagrįstas ES teisės taikymo logika; (II) perkelia valstybės teisinę riziką ir administracinę naštą privatiems savininkams; (III) pakeičia kompensacijos esmę – vietoje atlygio už nuosavybės suvaržymą ji pradedama traktuoti kaip valstybės teikiama „nauda“; (IV) sukuria situaciją, kai kompensacija tampa nebe nuostolių atlyginimu, o „riboto dydžio parama“, kas prieštarauja pačiai kompensavimo institutui.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje nuosekliai pabrėžiama, kad valstybės pagalbos kvalifikavimas negali būti grindžiamas vien administraciniu patogumu, rizikos vengimu ar procedūriniu atsargumu – kiekvienas SESV 107 straipsnio kriterijus turi būti nustatomas remiantis ekonomine realybe ir pozityviais įrodymais, o ne prielaidomis (pvz., bylos C-280/00 Altmark Trans, C-487/06 P British Aggregates Association, T-455/08 Mitteldeutsche Flughafen AG ir kt.).

Esminis momentas: jeigu kompensacija tik atkuria padėtį iki ribojimo, kompensaciją gaunantis asmuo neįgyja ekonominio pranašumo. Tokiu atveju nėra vieno iš pamatinių valstybės pagalbos požymių, todėl vien „dėl saugumo“ taikomas de minimis režimas negali būti laikomas automatiškai pateisinamu.

Vertinant Projektą sistemiškai Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Civilinio kodekso bei SESV 107 straipsnio kontekste, matome esmines konstitucines, įstatymines ir taikymo rizikas, kurias būtina aptarti instituciniu lygmeniu.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, prašome:

1. Pateikti teisinį vertinimą ir argumentuotą išaiškinimą, ar kompensacijų už Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu nustatytus nuosavybės naudojimo apribojimus kvalifikavimas kaip valstybės pagalbos (de minimis) atitinka Konstitucijos 23 straipsnį, Saugomų teritorijų įstatymą ir SESV 107 straipsnio taikymo praktiką.
2. Organizuoti atsakingų institucijų bei verslo, žemės ir miško savininkus atstovaujančių organizacijų pasitarimą, kuriame būtų išsamiai aptarti Projekto siūlomi sprendimai, jų teisinis pagrindimas, taip pat praktinės kompensavimo mechanizmo taikymo pasekmės savininkams ir administruojančioms institucijoms.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė